

Banova domačija

SADJARSKA ZBIRKA BANOVE DOMAČIJE V ARTIČAH

Banova domačija v Artičah, ki leži v občini Brežice, predstavlja bogato dediščino sadjarstva v Sloveniji, posebej v Posavju. V letu 2004 je bila 200 let stara domačija razglašena za spomenik lokalnega pomena (EŠD: 10588). Veliko večino sadjarske opreme, ki se danes nahaja na domačiji, so zbrali lokalni kmetje. Žveplenka, obirači, mlini, škropilnice, čebri, brente, lese za sušenje, leseni kiji, škafi, talna tehtnica, obirač itn. zaokrožujejo predstavo o tem, kako se je obdeloval sadovnjak skozi vse letne čase in kako se je pridobivalo raznovrstne sadjarske produkte.

V konservatorsko-restavratorski delavnici Posavskega muzeja Brežice smo v letu 2021 v namen postavitve razstave v prvih dveh prostorih gospodarskega poslopja Banove domačije konservirali in restavrirali skupno 36 predmetov. Zaradi različnih materialov, stanj in velikosti predmetov je bila izjemno pomembna sama organizacija dela. Predmete smo tako najprej razdelili po materialih, nato pa po velikosti in ogroženosti. Nekateri predmeti so bili v takšnem stanju, da so bili praktično rešeni še zadnji trenutek, saj so bili močno poškodovani zaradi delovanja lesnih gliv in lesnih insektov.

Eden izmed zanimivejših konserviranih in restavriranih predmetov je bila ročno vodljiva tlačna škropilnica za sadje, izdelana leta 1955 v tovarni poljedelskih strojev. V dolžino meri 172 cm, v višino pa 114 cm. Ogrodje škropilnice je železno in pritrjeno na dve železni kolesi. Osrednji del naprave, kjer se shranjuje škropivo, je lesen v obliki ležečega valja in obdan s tremi železnimi obroči. Obod je sestavljen iz 23 vzdolžnih letev, pokrov pa ima na eni strani pet letev, na drugi pa štiri. Na škropilnici je nameščena bakrena tlačna posoda z barometrom in kovinskim ročajem za črpanje škropiva.

Škropilnico smo najprej razstavili in ločili lesene dele od kovinskih. Na železnem ogrodju in kolesoma smo s peskanjem odstranili korodirano plast in površino zaščitili s taninom in nanosom zaščitnega laka. Površinske nečistoče na lesenih delih smo odstranili z mehkejšim čopičem in uporabo sesalnika, nato pa površino še dodatno očistili z destilirano vodo. V izletne luknje ksilofagnih insektov smo injektirali biocid, luknjice pa zapolnili z akrilnim kitom za les. Pred postopkom retuširanja smo celotno površino izolirali in izvedli retušo na dopolnjenih mestih. Bakrene površine smo očistili z uporabo ščetk in čistila ter površino lakirali. Ker se je škropilnica vrnila v okolje, kjer klimatski pogoji niso optimalni, smo škropilnico dodatno zaščitili z voskom.

Sodelavci:

Aleš Vene, Stanka Glogovič, Nives Slemenšek in Matija Martič (Posavski muzej Brežice)

Škropilnica za sadje pred in po posegih.